OIKEUSMINISTERIÖ
JUSTITIEMINISTERIET

Asiantuntijalausunto

Demokratia- ja julkisoikeusosasto
EU-oikeus- ja tietosuojayksikkö
LsN Amanda Mäkelä

18.2.2026

Eduskunnan perustuslakivaliokunnalle

Oikeusministeriön lausunto valtioneuvoston kirjelmästä (U 81/2025 vp) eduskunnalle komission ehdotuksista Euroopan parlamentin ja neuvoston asetusten ja direktiivien muuttamisesta digitaalisen lainsäädäntökehyksen yksinkertaistamisen osalta (digiomnibus) ja tekoälyä koskevien yhdenmukaistettujen sääntöjen täytäntöönpanon yksinkertaistamisen osalta (tekoälyomnibus)

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pyytänyt oikeusministeriöltä lausuntoa otsikkoa koskevasta valtioneuvoston kirjelmästä (U 81/2025 vp). Oikeusministeriö toteaa, että liikenne- ja viestintäministeriö on tehnyt valtioneuvoston kirjelmää valmistellessaan yhteistyötä oikeusministeriön kanssa.

Oikeusministeriö lausuu kunnioittavasti seuraavan:

Henkilötietojen suoja

Digiomnibus

Komissio ehdottaa niin kutsutussa digiomnibus-ehdotuksessa EU:n yleiseen tietosuoja-asetukseen (EU) 2016/679 (jäljempänä tietosuoja-asetus) sekä EU:n toimielimiä, elimiä ja laitoksia koskevaan asetukseen (EU) 2018/1725 (jäljempänä toimielinten tietosuoja-asetus) kohdennettuja muutoksia. Komissio ehdottaa muutoksia lisäksi myös sähköisen viestinnän tietosuojadirektiivin 2002/58/EY (jäljempänä ePrivacy-direktiivi) evästeitä koskevaan sääntelyyn. Komission ehdotuksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa ja yksinkertaistaa asetuksen tulkintaa sekä keventää rekisterinpitäjien velvollisuuksia liittyen vähäriskiseen henkilötietojen käsittelyyn. Muutosten tavoitteena on vahvistaa samalla EU:n kilpailukykyä ja tukea uusien teknologioiden käyttöönottoa, varmistaen samalla kuitenkin nykyinen henkilötietojen suojan taso.

Henkilötietojen suojan näkökulmasta merkityksellisimmät muutokset koskevat komission ehdotuksia 1) täydentää henkilötiedon määritelmää unionin tuomioistuimen oikeuskäytännön mukaisesti sekä delegoida komissiolle täytäntöönpanovaltaa anonymisointia ja pseudonymisointia koskevien tulkintaepäselvyyksien selventämiseksi, 2) selventää tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin liittyvää henkilötietojen käsittelyä sekä 3) selventää evästeitä koskevaa sääntelyä ja siirtää sääntely ePrivacy-direktiivistä henkilötietojen käsittelyn osalta tietosuoja-asetukseen. Lisäksi komissio ehdottaa 4) tieteellistä tutkimusta koskevien säännösten selventämistä sekä 5) dokumentointi- ja ilmoitusvelvollisuuksien keventämistä erityisesti vähäriskisen henkilötietojen käsittelyn osalta. Rekisterinpitäjien taakkaa kevennettäisiin myös laatimalla tietoturvaloukkausilmoitusten ja vaikutustenarviointien tekemiseen yhtenäiset, EU-tasoiset lomakkeet ja listat.

Oikeusministeriö yhtyy valtioneuvoston kantaan, jossa suhtaudutaan lähtökohtaisesti myönteisesti komission tavoitteisiin selkeyttää ja yksinkertaistaa tietosuoja-asetusta ja toimielinten tietosuoja-asetusta hallinnollisen taakan vähentämiseksi, EU:n kilpailukyvyn vahvistamiseksi ja uusien teknologioiden käyttöönoton tukemiseksi. Vastaavasti kuin valtioneuvoston kannassa, oikeusministeriö pitää kuitenkin tärkeänä, että neuvotteluissa varmistetaan, ettei ehdotuksilla tosiasiallisesti heikennetä nykyistä tietosuojan tasoa ja että ehdotettava sääntely tosiasiallisesti selventää ja yksinkertaistaa tietosuojasääntelyä, keventää hallinnosta taakkaa ja tuo oikeusvarmuutta. Oikeusministeriö pitää tärkeänä, että tietosuoja-asetuksen ja toimielinten tietosuoja-asetuksen sääntely on selkeää ja täsmällistä sekä yhteentoimivaa muun sääntelyn (tässä yhteydessä ennen muuta ePrivacy-direktiivin ja EU:n tekoälyasetuksen (EU) 2024/1689) kanssa.

Oikeusministeriö katsoo valtioneuvoston tavoin, että jatkovalmistelussa ja neuvotteluissa tulisi kiinnittää huomiota ennen muuta komission ehdotukseen täydentää henkilötietojen määritelmää, jolla voi olla merkittäviä vaikutuksia tietosuoja-asetuksen ja toimielinten tietosuoja-asetuksen soveltamiseen ja henkilötietojen suojan tasoon EU:ssa. Komission arvion mukaan henkilötiedon määritelmää koskevan muutoksen tarkoituksena on ainoastaan kodifioida unionin tuomioistuimen pseudonymisointia koskeva oikeuskäytäntö. Unionin tuomioistuin on asiassa C-413/23 P katsonut, ettei pseudonymisoitujen tietojen voida katsoa olevan kaikissa tilanteissa ja kaikkien henkilöiden osalta henkilötietoja, koska pseudonymisointi voi käsiteltävän asian olosuhteiden mukaan tosiasiallisesti estää muita henkilöitä kuin rekisterinpitäjää tunnistamasta rekisteröityä siten, ettei tämä ole enää näiden henkilöiden tunnistettavissa. Oikeusministeriön alustavan arvion mukaan komission ehdotus ei vastaa kaikilta osin unionin tuomioistuimen

oikeuskäytäntöä ja voi siten vaikuttaa heikentävästi nykyiseen henkilötietojen suojan tasoon EU:ssa. Jatkovalmistelussa huomiota tulisi kiinnittää myös komission ehdottamiin täytäntöönpanosäädöksiin, joiden nojalla komissio voisi määrittää keinot ja perusteet sen määrittämiseksi, ovatko tiedot pseudonymisoinnin jälkeen enää henkilötietoja tiettyjen yhteisöjen osalta. Vaikka rekisterinpitäjien tukeminen pseudonymisointia ja anonymisointia koskevilla kriteeristöillä on sinänsä kannatettavaa, oikeusministeriö katsoo valtioneuvoston kannan tavoin, että ehdotettuja täytäntöönpanovaltuuksia tulee arvioida jatkovalmisteluissa ja varmistaa, että täytäntöönpanovallan delegointi komissiolle on kaikilta osin tarkoituksenmukaista sekä riittävän tarkkarajaista ja täsmällistä.

Oikeusministeriö suhtautuu komission ehdottamaan uuteen tieteellisen tutkimuksen määritelmään lähtökohtaisesti myönteisesti, sillä ehdotuksen tarkoituksena on selventää tieteelliseen tutkimukseen liittyviä tulkintaepäselvyyksiä ja edistää tutkimusta ja innovointia. Kuten valtioneuvoston kannassa todetaan, jatkovalmistelussa tulisi kuitenkin varmistaa, että komission ehdottama määritelmä on riittävän selkeä ja täsmällinen, jotta se ei heikennä nykyistä tietosuojan tasoa. Vastaavasti lähtökohtaisesti myönteisesti voidaan suhtautua myös komission ehdotuksiin uudistaa evästeitä koskevia säännöksiä sekä selventää tekoälyjärjestelmien kehittämiseen ja operointiin liittyvää henkilötietojen käsittelyä. Oikeusministeriö toteaa, että ehdotettavilla muutoksilla voi olla kuitenkin merkittävää vaikutusta henkilötietojen suojan tasoon ja pitää valtioneuvoston kannan tavoin tärkeänä, että jatkovalmistelussa varmistetaan evästeitä ja tekoälyjärjestelmiä koskevan sääntelyn selkeys ja täsmällisyys sekä rekisteröidyn mahdollisuuksiin vaikuttaa hänestä kerättäviin ja käsiteltäviin henkilötietoihin ja saada käsittelystä riittävästi tietoa. Ehdotettavan uuden sääntelyn, kuten evästeisiin ja tekoälyjärjestelmiin liittyvän henkilötietojen käsittelyn, osalta on tärkeää varmistaa tehokkaat seuraamukset, kuten mahdollisten hallinnollisten seuraamusmaksujen taso.

Oikeusministeriö nostaa esiin, että vastaavia huomioita esitetään myös Euroopan tietosuojavaltuutetun (EDPS) ja Euroopan tietosuojaneuvoston (EDPB):n yhteislausunnossa (EDPB-EDPS Joint Opinion 2/2026 On the Proposal for a Regulation as regards simplification of the digital legislative framework (Digital Omnibus)). Yhteislausunnossaan EDPS ja EDPB suhtautuvat erityisen kriittisesti muun muassa henkilötiedon määritelmän täydentämiseen sekä komission ehdottamiin pseudonymisointia koskeviin täytäntöönpanosäädöksiin. Yhteislausunnossa ehdotetaan kyseisten ehdotusten poistamista, sillä ne kaventaisivat nykyistä henkilötietojen käsitettä ja heikentäisivät henkilötietojen suojaa koskevaa perusoikeutta ja nykyistä henkilötietojen suojan tasoa.

Tekoälyomnibus

Komissio ehdottaa niin kutsutussa tekoälyomnibus-ehdotuksessa muutoksia tekoälyasetukseen. Ehdotus sisältää myös henkilötietojen suojan näkökulmasta merkityksellistä sääntelyä.

Oikeusministeriö kiinnittää erityistä huomiota komission ehdotukseen laajentaa erityisiin henkilötietoryhmiin kuuluvien tietojen käsittelyä tekoälyjärjestelmiin liittyvien vinoutumien havaitsemiseksi ja korjaamiseksi. Komission ehdotuksen mukaan erityisiä henkilötietoryhmiä voisivat jatkossa käsitellä suuririskisten tekoälyjärjestelmien tarjoajien lisäksi kaikki tekoälyjärjestelmien tarjoajat ja käyttöönottajat. Käsittely olisi sidottu nykyisen ehdottoman välttämättömyyden sijaan tarpeellisuusvaatimukseen. Oikeusministeriö suhtautuu valtioneuvoston kannan tavoin lähtökohtaisesti myönteisesti ehdotukseen, mutta pitää kuitenkin tärkeänä, että käsittely sidotaan asianmukaisiin ja riittäviin suojatoimenpiteisiin ja varmistetaan, että henkilötietojen suojaan puuttuminen rajataan välttämättömään. Oikeusministeriö viittaa tältä osin valtioneuvoston kirjelmässä esiin tuotuun perusoikeuskirjan 8 artiklaan ja 52 artiklan 1 kohtaan sekä niitä koskevaan unionin tuomioistuimen oikeuskäytäntöön (ks. asia 740/22, 52 kohta, asia C-439/19, 105 kohta, asia 172–176 kohta, asia C-13/16, 30 kohta, yhdistetyt asiat C-92/09 ja C-93/09, 86 kohta, asia C473/12, 39 kohta ja asia C-212/13, 28 kohta, asia C-548/21, 87 ja 88 kohta oikeuskäytäntöviittauksineen) sekä perustuslain 10 §:n 1 momenttiin ja perustuslakivaliokunnan lausuntokäytäntöön (PeVL 14/2018 vp, PeVL 3/2017 vp, s. 5, PeVL 13/2016 vp, s. 4, PeVL 14/2009 vp, s. 3/I).

Henkilötietojen suojan näkökulmasta merkityksellisenä voidaan pitää myös komission ehdotusta poistaa rekisteröintivelvollisuus muilta kuin suuririskisiltä tekoälyjärjestelmiltä. Vaikka rekisteröintivelvollisuuden keventäminen keventäisi toimijoiden hallinnollista taakkaa, oikeusministeriö pitää kuitenkin valtioneuvoston kannan tavoin tärkeänä, että rekisteröintivelvollisuuksien keventämisellä ei heikennetä nykyistä henkilötietojen suojan tasoa.

Oikeusministeriö nostaa esiin, että myös EDPS ja EDPB ovat esittäneet vastaavia huomioita tekoälyomnibusta koskevassa yhteislausunnossaan (EDPB-EDPS Joint Opinion 1/2026 On the Proposal for a Regulation as regards the simplification of the implementation of harmonised rules on artificial intelligence (Digital Omnibus on AI)).